

Sygn. akt III AUa 1008/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Lucyna Guderska

Sędziowie: SSA Janina Kacprzak

SSA Beata Michalska (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 maja 2015 r. w Ł.

sprawy **E. M.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddziałowi w W.**

o świadczenie przedemerytalne

na skutek apelacji E. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 9 czerwca 2014 r. sygn. akt VI U 394/14

- 1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznaje E. M. prawo do świadczenia przedemerytalnego od dnia 21 stycznia 2014 r.;**
- 2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddziału w W. na rzecz E. M. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.**

Sygn. akt III AUa 1008/14

UZASADNIENIE

Decyzją z 28 stycznia 2014r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych III Oddziału w W. odmówił E. M. prawa do świadczenia przedemerytalnego, gdyż nie spełniła jednej z przesłanek warunkujących prawo do tego świadczenia, to jest nie zarejestrowała się w Powiatowym Urzędzie Pracy w ciągu 30 dnia od ustania pobierania świadczenia rentowego.

W odwołaniu od tej decyzji z 13 lutego 2014r. ubezpieczona podała, że nie miała świadomości konieczności rejestracji w PUP w określonym terminie. Wyjaśniła, że po orzeczeniu komisji lekarskiej ZUS czekała na decyzję organu rentowego, która została wydana 20 kwietnia 2013r. Nie spodziewała się, że zostanie jej odebrane prawo do renty. Została poinformowana przez ZUS, że staż pracy uprawnia ją do otrzymania świadczenia przedemerytalnego i może się zarejestrować w PUP. Nikt jednak nie poinformował jej, że musi to uczynić w ciągu 30 dni.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania z uwagi na niespełnienie warunku z art.2 ust.1 pkt 4 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych.

Sąd Okręgowy w Płocku wyrokiem z 9 czerwca 2014r., w sprawie o sygn .akt VI U 394/14, oddalił odwołanie.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło po następujących ustaleniach faktycznych i prawnych:

E. M., ur. (...), złożyła 20 lutego 2014r. wniosek o świadczenie przedemerytalne. Ubezpieczona w okresie od 15 stycznia 2007r. do 31 marca 2013r. pobierała rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Pismem z 16 listopada 2012r. organ rentowy poinformował ubezpieczoną, że z dniem 31 marca 2013r. upływa termin przyznania renty i konieczne jest złożenie ponownie wniosku wraz z zaświadczeniem o stanie zdrowia. Ubezpieczona złożyła wniosek o rentę 1 marca 2013r. Orzeczeniem lekarza orzecznika z dnia 22 marca 2013 r. odwołująca została uznana za zdolną do pracy. W dniu 12 kwietnia 2013r. E. M. wniosła o zwrot świadectw pracy celem złożenia ich w Powiatowym Urzędzie Pracy. Pismem z 18 kwietnia 2013 r. organ rentowy zwrócił ubezpieczonej żądane dokumenty.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 20 kwietnia 2013r. odmówił ubezpieczonej dalszego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Jak ustalił Sąd Okręgowy, w dniu 9 maja 2013r. E. M. zwróciła się do ZUS o wydanie zaświadczenia, od kiedy pobierała rentę z tytułu niezdolności do pracy. Następnie 14 czerwca 2013r. zarejestrowała się w Powiatowym Urzędzie Pracy w S.. Od 22 czerwca 2013r. pobierała zasiłek dla bezrobotnych. Na dzień wystawienia zaświadczenia 30 grudnia 2013r. nadal pobierała zasiłek. Odwołująca wykazała staż ubezpieczeniowy w wymiarze ponad 20 lat.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie za niezasadne. Powołał art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy z 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. z 2013 poz. 170) , zgodnie z którym prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje m.in. osobie, która zarejestrowała się we właściwym powiatowym urzędzie pracy w ciągu 30 dni od dnia ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, pobieranej nieprzerwanie przez okres co najmniej 5 lat, i do dnia, w którym ustało prawo do renty, ukończyła co najmniej 55 lat - kobieta oraz 60 lat - mężczyzna i osiągnęła okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn. Dodatkowo każdy ubiegający się to świadczenie zgodnie z art.2 ust.3 tej ustawy musi wystąpić z wnioskiem po upływie co najmniej 180 dni pobierania zasiłku dla bezrobotnych, o którym mowa w ustawie o promocji zatrudnienia oraz spełnić następujące warunki:

1) nadal być zarejestrowany jako osoba bezrobotna;

2) w okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych nie może odmówić bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia, albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych;

3) złożyć wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego w terminie nieprzekraczającym 30 dni od dnia wydania przez powiatowy urząd pracy dokumentu poświadczającego 180-dniowy okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych.

W ocenie Sądu Okręgowego, przepisy ustawy zgodnie z wykładnią literalną wskazują za opcją obliczania terminu 30 dni od daty 1 kwietnia 2013r. czyli ustania prawa do renty. Wnioskodawczyni nie powinna zatem czekać na wydanie świadectw pracy ani też oczekiwać na decyzję ZUS w przedmiocie renty, tylko zarejestrować się w urzędzie pracy jako bezrobotna. Postępowanie o rentę w ZUS zakończyło się na etapie orzeczenia lekarza orzecznika, który nie uznał odwołującej za niezdolną do pracy. E. M. nie wniosła sprzeciwu od tego orzeczenia do komisji lekarskiej ZUS, zatem mogła spodziewać się decyzji odmawiającej prawa do renty. Nawet gdyby przyjąć, że wnioskodawczyni otrzymała decyzję odmawiającą dalszej renty pod koniec kwietnia 2013 r., to i tak nie dochowała 30 – dniowego terminu od tej daty do rejestracji w P.U.P. w S.. Zarejestrowała się bowiem dopiero dnia 14 czerwca 2013 r. Ustawa o świadczeniach przedemerytalnych nie zawiera regulacji dotyczących przywracania terminu do rejestracji osoby bezrobotnej, która ubiega się o świadczenie przedemerytalne, w celu wypełnienia wszystkich przesłanek ustawowych prawa do tego świadczenia. W związku z powyższym Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ §1 k.p.c. odwołanie oddalił.

W apelacji od powyższego wyroku ubezpieczona zarzuciła, że Sąd I instancji nie uwzględnił wszystkich okoliczności związanych z opóźnieniem złożonego przez nią wniosku rejestracyjnego w Powiatowym Urzędzie Pracy w S. a w

związku z czym nie przyznane zostało jej świadczenie przedemerytalne. Okoliczności związane z opóźnieniem nie wynikały z jej winy. Skarżąca podniosła, że skoro przepisy ustawy o świadczeniach przedemerytalnych nie precyzują, czy wniosek o zarejestrowanie w PUP należy złożyć w terminie 30 dni od dnia ustania prawa do renty rozumianego jako termin 30-dniowy liczony od 1 kwietnia 2013r., czy termin 30 dni liczony od otrzymania decyzji odmownej o rencie, w tym przypadku decyzji z dnia 20 kwietnia 2013r. otrzymany kilka dni po tej dacie - na co wskazuje Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku – to winna być liczona z korzyścią dla strony.

Skarżąca podniosła również, że na badaniu przez lekarzy orzeczników ZUS nikt nie informuje od razu badanego o tym, czy renta zostaje przedłużona czy też prawo do niej zostaje odebrane. Ponadto zaraz po otrzymaniu decyzji wnioskodawczyni udała się do ZUS, gdzie żaden z pracowników nie poinformował jej, że do rejestracji w PUP będą potrzebne świadectwa pracy znajdujące w ZUS. W Urzędzie Pracy również nikt nie poinformował o 30-dniowym terminie zarejestrowania pomimo, iż wiadomym było, że po świadectwa pracy musi zgłosić się ponownie do ZUS. Sąd Okręgowy sugeruje, że wnioskodawczyni nie powinna czekać na wydanie świadectw pracy przez ZUS tylko zarejestrować się w urzędzie pracy ale wnioskodawczyni z takim zamiarem zgłosiła się do Powiat Urzędu Pracy mieszcząc się jeszcze w terminie 30-dniowym, niestety odmówiono rejestracji i odesłano w celu pozyskania świadectw pracy. Następnie z pozyskanymi dokumentami wnioskodawczyni udała się do PUP, gdzie zażyczyła sobie dostarczenia zaświadczenia z ZUS o okresie pobierania renty. Tym sposobem wnioskodawczyni stała się ofiarą opieszałości i psychologii urzędników ZUS i PUP. Wskazując na powyższe podstawy apelacji, skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie jej prawa do świadczenia przedemerytalnego.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja ubezpieczonej zasługiwała na uwzględnienie. Słuszny okazał się zarzut naruszenia prawa materialnego, nie wyartykułowany wprost, ale wynikający z treści apelacji ubezpieczonej, tj. art. 2 ust.1 pkt 4 ustawy z 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. z 2013 poz. 170). Zgodnie z powołanym przepisem prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje m.in. osobie, która zarejestrowała się we właściwym powiatowym urzędzie pracy w ciągu 30 dni od dnia ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, pobieranej nieprzerwanie przez okres co najmniej 5 lat, i do dnia, w którym ustało prawo do renty, ukończyła co najmniej 55 lat - kobieta oraz 60 lat - mężczyzna i osiągnęła okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn. W świetle zaskarżonej decyzji i niespornych ustaleń Sądu Okręgowego, które Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne bez potrzeby ich szczegółowego przytaczania, problem sprowadza się do oceny, czy ubezpieczona uchybiła 30-dniowemu terminowi z art.2 ust.1 pkt 4 do zarejestrowania się w urzędzie pracy, liczonemu od dnia ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Pozostałe przesłanki do nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego zostały spełnione. Ubezpieczona ukończyła 55 lat 27 lutego 2013r. Miała prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy w okresie od 15 stycznia 2007r. do 31 marca 2013r. Ma wymagany staż pracy w wymiarze ponad 20 lat. W dniu 30 grudnia 2013r. Powiatowy Urząd Pracy w S. wystawił jej zaświadczenie poświadczające 180-dniowy okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych. Przed upływem 30 dni ubezpieczona złożyła w ZUS wniosek o świadczenie przedemerytalne – 20 stycznia 2014r. (a nie – jak podał w uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy 20 lutego 2014r.). W okolicznościach niniejszej sprawy ubezpieczona otrzymała decyzję organu rentowego odmawiającą jej dalszego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z 20 kwietnia 2013r. (najwcześniej 20 kwietnia 2013r.) , a w dniu 14 czerwca 2013r. zarejestrowała się w Powiatowym Urzędzie Pracy w S.. Sąd Apelacyjny w tym składzie przyłącza się do stanowiska Sądu Najwyższego zaprezentowanego w wyroku z 23 września 2014r., II UK 562/13, LEX 1541255. Zgodnie z tezą 2 wyroku, racjonalna wykładnia, użytego w art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy z 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych pojęcia "dzień ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy", skłania do powiązania tej przesłanki z ustalonym w ustawie emerytalnej porządkiem dochodzenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Oznacza to, że w sytuacji, gdy ubezpieczony nie wystąpi o ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy na dalszy okres, dzień ustania prawa do renty jest tożsamy z upływem okresu na jaki przyznano to świadczenie (art. 102 ust. 1 u.e.r.f.u.s.). Jeżeli natomiast wnioskodawca uruchomi tryb zmierzający do przyznania świadczenia na dalszy okres, to dzień ustania prawa do renty nie nastąpi - będzie tak w sytuacji wydania pozytywnej decyzji rentowej - albo będzie nim data uprawomocnienia się negatywnej decyzji organu rentowego w przedmiocie prawa

do renty z tytułu niezdolności do pracy. Perspektywę tą uwiarygadniają językowo-funkcjonalne dyrektywy wykładni tekstu prawnego. W uzasadnieniu swojego stanowiska Sąd Najwyższy podniósł, że zgodnie z przepisem art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1440, z późn. zm.) prawo do świadczenia uzależnione od okresowej niezdolności do pracy ustaje z upływem okresu, na jaki to świadczenie przyznano, ale ustawa o świadczeniach przedemerytalnych w art. 11 odsyła do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jedynie w ograniczonym zakresie. Wśród enumeratywnie wymienionych przepisów nie znalazł się art. 102 ustawy emerytalnej. Spostrzeżenie to może stać się fundamentem do twierdzenia, że określenie "ustanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy", zawarte w art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, ma autonomiczne znaczenie. Nie można przy tym pominąć, że obie wymienione ustawy posiadają odmienny przedmiot regulacji, a co za tym idzie inny jest ich cel i funkcja. Decyzje ZUS dotyczące renty z tytułu niezdolności do pracy mają charakter deklaracyjny. Biorąc pod uwagę przepis art. 59 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 13 ustawy emerytalnej, jasne jest również, że rozstrzygnięcie organu rentowego w przedmiocie renty z tytułu niezdolności do pracy cechuje się hipotetycznością a pojęcie ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, którym posługuje się ustawa o emeryturach i rentach, jest trudne do zidentyfikowania. Cecha ta jest szczególnie widoczna, gdy kończy się okres, na który przyznano prawo do renty, a ubezpieczony występuje z nowym wnioskiem o potwierdzenie jego prawa na dalszy okres. W tym wypadku nie jest klarowna relacja zachodząca między przepisem art. 100 ust. 1 w związku z art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej a przepisem art. 102 ust. 1 ustawy. W sytuacji, gdy ubezpieczony jest nadal niezdolny do pracy, rozsądne jest zapatrywanie, że prawo do świadczenia nie ustaje (warunkiem jego realizacji jest jednak złożenie stosowanego wniosku). Oznacza to, że reguła wyrażana w art. 102 ust. 1 ustawy emerytalnej ma zastosowanie wyłącznie do sytuacji, gdy z upływem okresu, na jaki przyznano prawo do renty ubezpieczony faktycznie nie jest niezdolny do pracy (ustanie uprawnienia *in abstracto*) albo nie wystąpił o świadczenie na dalszy okres (ustanie prawa *in concreto*). Przedstawiona charakterystyka "ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy" upewnia w przekonaniu, że pojęcie to jest niekompatybilne z potrzebami wyznaczanymi przez ustawę o świadczeniach przedemerytalnych. Jak wskazał Sąd Najwyższy, dzień „ustania prawa do renty” z art. 2 ust.1 pkt 4 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych wyznacza moment graniczny. Do tego dnia powinno spełnić się kryterium ukończenia wieku (55 lat dla kobiet), warunek stażowy (posiadanie 20 lat uprawniających do emerytury), a także przesłanka pobierania nieprzerwanie przez okres 5 lat renty z tytułu niezdolności do pracy. Po tym dniu ubezpieczony zobowiązany jest w ciągu 30 dni zarejestrować się we właściwym powiatowym urzędzie pracy. Zdarzenie to wyznacza również sekwencję temporalną. Z jednej strony, wykluczone jest późniejsze uzupełnienie kryteriów związanych ze świadczeniobiorcą (wyrok SA w Warszawie z dnia 31 marca 2008 r., III AUa 199/08, LEX nr 434537), z drugiej, po jego wystąpieniu rozpoczyna się czas, w którym ubezpieczony powinien legitymować się statusem osoby bezrobotnej (pobierać zasiłek). Dzień ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, z jednej strony, umożliwia rozpoznanie i zweryfikowanie przesłanek wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy, z drugiej zaś, stanowi status *nascendi* dla dynamicznych warunków związanych z możliwością znalezienia nowego źródła zarobkowania. Dzień ustania prawa do renty jest miarodajny dla oceny spełnienia pozostałych przesłanek. Oznacza to, że ubezpieczony, jako adresat normy prawnej nie powinien mieć trudności w ustaleniu, czy dzień ten nastąpił. Jednocześnie wskazany punkt graniczny nie może być mierzony miarą subiektywnego przekonania wnioskodawcy. Wątek ten wiąże się z sytuacją, gdy upłynął określony w decyzji okres, na jaki przyznano prawo do renty, a ubezpieczony nadal twierdzi, że przysługuje mu prawo do świadczenia z tytułu niezdolności do pracy. W ocenie Sądu Najwyższego, zaakceptowanie wykładni przepisu art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych oferowanej przez ZUS prowadziłoby do paradoksu. Ubezpieczony w takim wypadku byłby zmuszony do jednoczesnego dochodzenia dwóch świadczeń, przy czym na potrzeby świadczenia przedemerytalnego twierdziłby, że ustała jego niezdolność do pracy, a w postępowaniu o przyznanie renty wykazywałby, że nadal jest niezdolny do pracy. Reguły interpretacji norm prawnych nie mogą doprowadzać do takiego dualizmu. Interesujące jest również, że w art. 4 ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych przewidziano, że prawo do świadczenia przedemerytalnego ulega zawieszeniu w przypadku nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. W przepis ten wpisano kolejność, polegającą na tym, że ubezpieczony najpierw uzyskuje prawo do świadczenia przedemerytalnego, a dopiero wtórnie nabywa prawo do renty. Jednoczesne dochodzenie obu świadczeń ma zatem ten skutek, że uzyskanie prawa do renty na dalszy okres wyłączy nabycie prawa do świadczenia przedemerytalnego. Konkluzja ta jest przekonująca, gdy uwzględni się treść przepisu art. 2 ust. 1 pkt 4 i art. 2 ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych.

Warunkiem prawa określonego w tej ustawie jest zarejestrowanie się w powiatowym urzędzie pracy i pobieranie przez okres 180 dni zasiłku dla bezrobotnych. Nie jest możliwe spełnienie tych oczekiwań normatywnych, w sytuacji, gdy ubezpieczony jest nadal niezdolny do pracy. W ocenie Sądu Najwyższego, w sytuacji, gdy ubezpieczony nie wystąpi o ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy na dalszy okres, dzień ustania prawa do renty jest tożsamy z upływem okresu, na jaki przyznano to świadczenie (art. 102 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach). Jeżeli natomiast wnioskodawca uruchomi tryb zmierzający do przyznania świadczenia na dalszy okres, to dzień ustania prawa do renty nie nastąpi - będzie tak w sytuacji wydania pozytywnej decyzji rentowej - albo będzie nim data uprawomocnienia się negatywnej decyzji organu rentowego w przedmiocie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Sąd Najwyższy zwrócił też uwagę na aspekt funkcjonalny, który sprowadza się wyłącznie do adaptowania pojęć występujących w innych aktach prawnych do potrzeb ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Chodzi o to, aby zachować parytet między rygoryzmem ustawy, który jest usprawiedliwiony wyjątkowością systemową świadczenia przedemerytalnego, a racjonalną możliwością spełnienia wymogów postawionych przez ustawodawcę.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, należało uznać, że ubezpieczona zachowała wymagany 30 – dniowy termin do zarejestrowania się we właściwym powiatowym urzędzie pracy liczony od dnia ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Ponieważ ubezpieczona przed upływem terminu, na jaki ustalono prawo do renty (do 31 marca 2013r.) w dniu 4 marca 2013r. złożyła wniosek o przyznanie dalszego prawa do tego świadczenia, w jej przypadku moment „ustania prawa do renty” winien być liczony od daty uprawomocnienia się decyzji ZUS odmawiającej jej dalszego prawa do świadczenia. Z niespornych ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika przy tym, że do uprawomocnienia się ww. decyzji doszło najwcześniej z dniem 20 maja 2013r. (30 dni liczone od daty doręczenia decyzji ZUS z 20 kwietnia 2013r.). Ponieważ ubezpieczona zarejestrowała się w Powiatowym Urzędzie Pracy w S. 14 czerwca 2013r., nie uchybiła ustawowemu terminowi z art.2 ust.1 pkt 4 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Tym samym spełniła wszystkie przesłanki konieczne do nabycia prawa do spornego świadczenia. Dlatego na podstawie art. 2 ust.1 pkt 4 i ust.3 pkt 1-3 oraz art.7 ust.1, art.477¹⁴§2 k.p.c. i art. 386§2 k.p.c. należało zmienić zaskarżoną decyzję i przyznać ubezpieczonej prawo do świadczenia przedemerytalnego od dnia następnego po dacie złożenia wniosku w organie rentowym o to świadczenie. W oparciu o art.98 § 1 i 2 k.p.c. oraz art.36 ustawy z 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j.: Dz.U. z 2010r., Nr90, poz.594 ze zm.) orzeczono o kosztach procesu.